

rincil sözlü kültürün üyesidir. Yazılı kültürle, modern anlatılarla birlikte gerçek anlatıcı ortadan kalkar ve onun fiziksel sesi kaybolur. Şimdi anlatısal metinlerde bir kalıt gibi bulunan onun imgesel sesi- dir. Modern zamanlarla birlikte hikâye anlatıcısı ampirik varlığıyla aramızda yaşamaz, anlatılarda yalnızca anlatan bir ses olarak varlık bulur.” (Yivli, 2019: 72) Ayrıca Yivli'nin, daha önceki çalışmalarında önerdiği bazı düşüncelerin aksak ritmini fark edip onlar üzerinde kendini yeniden düşünmeye çağırması da önemli bir entelektüel tavır olarak dikkat çeker.

Eseri kolay okunur kılan en büyük niteliği ise birçok öyküye ev sahipliği yapmasıdır. Kitap, -her ne kadar alt başlıkta modern öykü dense de- öykünün klasik evresinden de birçok ismi bünyesinde barındırır. Halit Ziya'dan Halide Edib'e, Reşat Nuri'den Memduh Şevket'e, Yakup Kadri'den Tanpınar'a, Sait Faik'ten Haldun Taner'e, Sevgi Soysal'dan Sevim Burak'a, Selim İleri'den Adalet Ağaoğlu'na, Murat Gülsoy'dan Ayfer Tunç'a ve Sema Kaygusuz'dan Jale Sancar'a değin geniş bir öykü yelpazesi sunulur. Bu da hâliyle okuru arkada bırakmayan, onunla beraber yürüyen bir akışa zemin hazırlamıştır. Son olarak şu da belirtilmelidir ki kitaptaki örneklerin birçoğu kadın

yazarlardan seçilmiştir. Genellikle bu tip kitaplarda erkek yazar egemenliği dikkat çektiği için, eserin bu özelliği ayrıca takdire şayandır.

Tür üzerine titiz düşünceler eşliğinde kaleme alınan *Öykü Nasıl Okunur* kitabı, gerek teorik anlamda sunduğu yöntem önerileri gerek bu önerileri açıklama noktasında yer verdiği zengin öykü örnekleri itibarıyla dikkat çekicidir. Kitabın içerikten ziyade, içeriğin biçimde yeniden kazandığı anlam ve görünümle ilgilendiği için naratoloji olduğu kadar gösterge bilimi alanı için de kaynak bir kitap olma özelliği taşıdığı söylenebilir.

Kaynaklar

Arslan, Ahmet Duran, “Haldun Taner'in ‘Karşılıklı’ Adlı Öyküsünün Seymour Chatman'ın Anlatı Diyagramı Bağlamında Analizi”, *Türük*, S 10, 2017, s. 111-122.

Ong, Walter J., *Sözlü ve Yazılı Kültür: Sözlün Teknolojileşmesi*, (Çev.: Sema Postacıoğlu Bano), Metis Yayınları, İstanbul 1999.

Spade, Paul Vincent - Claude Panaccio, “William of Ockham”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, (Ed.: Edward N. Zalta), Spring 2019 Edition. <https://plato.stanford.edu/entries/ockham/#OckhRazo>

Yivli, Oktay, *Öykü Nasıl Okunur: Modern Öykü ve Yöntem*, Günce Yayınları, Ankara 2019.

YENİ BİR MEKÂN KEŞFİ:

HAYAL OTEL

Ali O. Özbayrak

Nicedir Türk öyküsü üzerine düşünürken öyküde mekân yaratabilmeye yoğunlaşıyorum. Bunun temelinde Bachelard'ın “Anılar hareketsizdir, mekânlaştıkları ölçüde sağlamlaşırlar.”¹ sözü var. Nasıl ki anılarımızı mekânlarla hatırlıyorsak bir

kurgu metin de okur zihninde mekânlaştığı ölçüde güç kazanıyor. Mesela Dino Buzzati'nin *Tatar Çölü* romanını andığımızda aklımızda beliren ilk şey, sarp bir kayalıkta yer alan Bastiani Kalesi oluyor. Yazar; okurun zihninde mekânı yaratabildiği an, hikâyesine istediği gibi yön verebilir. Mekân; karakterlerin hayatında birebir etkisini gösterdiği gibi, okurda da etkisini belli eder. B. Nihan Eren'in de *Hayal Otel*'i, okurda etkisini yitirmeyecek öyküleri barındıran bir kitap. Birbirinin içine geçen öyküler, mekânda yani *Hayal Otel*'de bir kimlik kazanır. Geçmişinden

1 Bachelard Gaston, *Mekânın Poetikası*, İthaki Yayınları, s. 39.

kaçan, kurtulmak isteyen insanların bir şekilde yolu bu otele düşer. Peki, geçmişten kaçmak mümkün mü? Tebdilikânda ferahlık vardır sözüne inanırız biz. Geçmişinden kaçarak bir otel inşa eden, açılışı yazın yapmayı beklerken bir anda müşterilerinin de hikâyelerini içine çeken bir otel burası. Feryal ve İsmet'in yeni bir kimlik arayışı.

Bu kimlik arayışı sadece otel sahipleri Feryal ve İsmet'e ait değil. Zamanının dışında yaşanan hayatların, zamansız müşterilerin de arayışı. Daha tabelası doğru düzgün asılmamış, çalışacak personeli olmayan, hatta ve hatta inşa süreci bile tamamlanmamış bu otel; zamanından önce hayat buluyor, içinde yaşayanların hayat hikâyeleriyle yükseliyor ve aslında otelin kendisi de yeni bir kimlik arayan hayatlarla bir kimlik kazanıyor: Hayal. Otelin ismi son derece mühim; zira yaşamında mutlu olmayan, geçmişinden kaçmak isteyen insanların sığınağı. Bachelard'a göre varlık, en ufak bir barınak bulduğunda hayal gücünü de çalıştırmaya başlar. Bu yüzden *Hayal Otel*'de barınmaya başlayan her karakterde bir hayalin oluştuğunu, geçmiş hayatlarını unutmaya çabalamalarını, yeni bir kimlik inşa süreçlerini görürüz.

Hayal Otel, 12 odadan oluşmuştur ve odaların her birine çiçek isimleri verilmiştir: Kaktüs, Ardıç, Begonvil, Kızılağaç, Şimşir, Lavanta, Menekşe, Funda, Çınar, Limon, Okaliptüs, Papatya. Bu otelde güzel kavramı yalnızca oda isimleri, bir de denize yakın olması. Zira bunlar dışında ihanetler, cinayet, kimlik arayışı, kaçışlar, travmalar var. Tehlike ile suçun, yasak ile hazzın birlikteliklerine şahit olacak bu odalar. Her yeni hazda, geçmişinden kurtulmaya çalışacak karakterler. Feryal, İsmet, Doruk, Ahmet, Meryem, Deniz, Nilüfer... Hiçbiri masum değil ancak hepsi yaşama yeniden başlama arzusuyla dolu. Hayat karşısında bocalamış, yersiz yurtsuz kalmış bu karakterlerin bir otelde buluşması, yazar tarafından zekice dü-

şünülmüş bir kurgu. Zira oteller geçicidir, bir otele ait olamayız ama hayatımızdaki geçiş evresini otel üstünde yaşayabiliriz. Bir nefes molasıdır oteller. İşte, hayatı yeniden kurmak isteyen karakterler de en güçlü soluklarını burada alırlar.

Mekân ve Karakter Değişimleri Etrafında Bir Okuma

Kitabın merkez karakterleri, Feryal ve İsmet; mekân değişimiyle beraber, kimlik arayışlarının da en güçlü iki karakteridir. Feryal; daha güçlü, otoriter bir karakterken dizginleri yavaş yavaş kaybeden, sanrılara kapılan, şüpheli bir hâle bürünür. İsmet ise romantik, Feryal'in kontrolünde, iç dünyasını ve duygularını yansıtan bir yapıdayken otelin yükselmesiyle dizginleri ele almaya başlar, karar alıcı konuma yükselir ve bir dönüşüm gerçekleşir. İki karakterin de farkındalıkları artar, yaşamlarına bakışları değişir. Elbet bu değişimler; acılardan, ihanetlerden, fırtınalardan geçer. Feryal'in sanrılarını, onun

değişiminde kilit rol üstlenir. Zira Feryal, sürekli izlendiğini düşünür. Aslında onu sürekli izleyen birisi değil, kaçamadığı vicdandır. Bu noktada değinmemiz gereken en güçlü unsur, otel kavramıdır çünkü bu otelin yükselmesi demek; işlenen suçların unutulması ve geçmişin İsmet ile Feryal'in peşini bırakması manasına gelmektedir. Ancak otelin önünün kaktüslerle dolu olması, kaktüslerden geçilerek otele gidilmesi bu acıların kolay kolay geçmeyeceğinin bir göstergesidir. Kaktüs imgesi metinde başarılı bir biçimde kullanılır. Otelin en karanlık odasına konan isim de Kaktüs'tür. Yazarın detaycılığı ve ustalığı, kendini bu imgeyle belli eder. Karakter dönüşümleri yaşandığında otelin acıları unutturmaya doğru evrilmesiyle içerisinde kaktüs resmi olan oda, İsmet tarafından ressamı boyatılır ve Papatya'ya dönüşür. İsmet'in Feryal'le ilişkisini kurtarma çabaları mekânsal değişimlerle yorumlanabilir:

“İsmet, karısının bitmek bilmeyen eselekli halinin bir papatyayla son bulacağına yine inanmış, onun dün geceki korkusuyla, rüyalarına bile giren Kaktüs odanın önünde sulara gömülen kendi varlığı arasında bitmek bilmez bir yürüyüş, bir etkilenme görmüştü. Kırarsa geçerd. Feryal'le inatlaşmayı bıraksa biterdi. Emindi. Feryal içeri girdi. Papatyalarda ellerini gezdirdi. İsmet'e bir yabancı gibi bakmasında, bir papatyanın sürgün vermesine benzer bir yabanlığın olduğunu göremeden ona yaklaştı.”

Otelin kurulma fikrinden yükselişine ve fırtınanın geçmesine kadar çift birbirine yabancılaşacak, hatta ihanet edecektir. Otel, İsmet'i yeniden hayata bağlar ama Feryal'de bu etkiyi tam gerçekleştirmez. Gün geçtikçe artan vicdan azabı, Feryal'in alıp başını gitmesine vesile olur.

“Kefaret. Şu otelin şuraya dikilmesinin, birinin öldürülüşünü izlemekle sağlandığını bilen, bunu İsmet yanında oldukça hiç ama hiç unutamayacağını anlayan, şu

koca oteli elde etmenin verdiği suçluluk, o suçluluğun verdiği vicdan azabından azade olmadan yarına yürüyemeyeceğini anlayan Feryal, gülüşleri, kahkahaları ardında bırakarak içeri girdi. Kayboldu.”

Otelin yükselmesi, sağlam zemine oturması, fırtınayı atlatması bir adamın ölümlüne vesile olduğu için kaçarak yeni bir hayat kuran İsmet'i kahkahalarla dolu masalarda yeniden var ederken Feryal'in gündün güne soluklaşmasına, silikleşmesine, en sonunda da vicdan azabına dayanamayarak valizine yönelmesine neden olmuştur.

Otelin kimlik dönüşümlerini sağladığı diğer karakterler, Ahmet ile Meryem'dir. Evli olmayan ancak kaçarak otele sığınan bu iki kişi; geçmişlerinden, peşlerinden kilerden kaçmak uğruna kendilerine bu isimleri verirler. Ne gerçek adları vardır ne kimlikleri ne de evlidirler ama geçmişlerinden kurtulma çabaları, otelle beraber bir kimlik bulmalarını sağlarlar. Anlamadıkları işlerde ustalaşırlar ve otelin birer parçası hâline gelirler.

Otel; eşyle istediği bir hayatı süremediği için kaçarak kendini yazar olarak tanıtan Doruk Bey'i de dönüştürür, sevgilisinin çocuğunu alarak kaçan ve ona anne olmaya çalışan Nilüfer'i de. Karakterler, *Hayal Otel*'de hayal ettikleri yaşamları kurmaya çalışırlar.

Mekânın ve Hayatların Savruluşu: Kasırga

Kitapta leit motif olarak rüzgâr kullanılır. Bu motif her an karşımıza çıkar. İlk öykü Kaktüs: “Yamaçlardan rüzgârın kayarak gelmesi ancak sabahı buldu. Bu geç gelen rüzgâr yazın olacaklara dair bir ses taşıyordu içinde. Katmanlı bir uğultu.”

Rüzgâr, musallat olacak olayların işaretidir bir bakıma ve etkisini sürekli artırır. Etkisini artırdıkça hayatların dağılmasına, kimliklerin bulanıklaşmasına, karakterlerin değişimine neden olmaktadır. Evvela otelin inşasına, güzelleşmesine

darbe vurur. Dalları kırar, limonu eğer, begonvillere açmadan zarar verir. Nazarlıkları yere düşerek parçalar. Feryal, fırtınanın inşa etmeye çalıştıklarını yıkmasıyla kefarete ödediklerine inanır.

Feryal, İsmet'i ressamla aldattığında da rüzgârın sürdüğünü görürüz: "Hiç konuşmadan geri döndü, kapıyı çarpıp çıktığında ardında rüzgâr çanının şıkırtısıyla, kanepede yarı çıplak ve şaşkın yatan bir ressamı bırakmıştı."

Rüzgâr, Feryal'in içinde büyüyen öfkesi ve vicdan azabıyla diğer karakterlerin kaçtıkları suçlarla günden güne büyüyecek bir kasırgaya dönüşür. Her şeyi tarumar edecek kasırğa haberi, karakterlerin soluklandığı ve yeni kimliklere ısındığı ortamda, konfor alanlarının bir başka deyişle yaşam kovuklarının sarsılmasına, bozulmasına neden olur. Bu esnada otel, bir kez daha güvenli bir sığınaktır:

"Tarumar. Toprağından sökülmiş devrilmiş ağaçlar, şimdiye dek güvenle oturmuş bir dağın yarılarak yerinden ayrılması. Kopus. Demek bunu tabiat da yapıyordu. Otel, tepede kaya gibi saplanmış güvenle oturuyor, odalarının içinde sakin soluklarla uyuyanları ve bir haberi paylaşıp onu yaşamayı korkuyla bekleyenleri içine almış koruyordu."

Rüzgârın kasırgaya evrilmesi ve her şeyi söküp atması; karakterlerin yaşamlarının savrulmasıyla okunabildiği gibi onların yeni hayata geçmesine vesile olan oteli, mekânı da öne çıkarır. Zira otel, bu güçlü kasırgaya direnir ve yaşamlarına devam etmelerini sağlar.

Kasırga; karakterlerin suçlarını silen, öfkelerini dindiren bir unsura dönüşür. Zira, öfkenin ve suçların yerini korkunun almasını sağlar. Bu korku ölümdür. Ölüm korkusunun, otelde herkes tarafından aynı anda hissedilmesi, birbirlerini sevmeye başlamalarına vesile olur. İhanetlerle, öfkeyle birbirinden uzaklaşmış Feryal ve İsmet bile iyi, kötü günlerin hatırına birbirlerine ısınmaya başlar. Suçların ve öfkenin yerini büyük bir pişmanlık alır:

"Kimiz? Unutuş ve pişmanlık. Arabalar devrik, kargalar yenik, hayat bitik. Adım atsan önüne çıkacak köpekler ve kediler orada burada ıslak, kanlı ve sert yatıyor. Hani ölmek gizlenirdi. Havalanıp dağılarak yere yığılmış, paramparça olmuş bir hayat, işte şimdi burada."

Kasırga; hayatların dağılması gibi, her şeye rağmen geride enkaz da olsa bir yaşam bırakır. İntikamları, hırsları, yabancılıkları dışarıda bırakır. Kasırganın geçmesiyle otel, içinde yer alanlara bir ev hâline gelir.

Neredeyse bütün karakterler kimliğini bulur kasırgadan sonra. Kasırğa yalnızca Feryal'in vicdan azabını geçirmez.

Kasırganın Sonu

B. Nihan Eren; *Hayal Otel*'le beraber okurların belleğine, geçmişlerine rağmen yeni bir hayata tutunmaya çabalayan insanları başarılı bir şekilde yerleştiriyor. Gerek mekân yaratmadaki başarısı gerek karakterleri ve kullandığı kasırğa motifiyle yetkin bir kitap.

Kasırga geçse de sesi kulağımızdan hiç dinmeyecek.

